

Prawo oskarżonego do udziału w przesłuchaniu świadków w polskim procesie karnym jako standard rzetelnego procesu (art. 6 § 3 lit. d EKPC)

Streszczenie

Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka została ratyfikowana przez Polskę już w 1993 r. i od tego czasu wywiera istotny wpływ na kształt krajowego systemu prawa. Tematem niniejszej pracy doktorskiej jest omówienie zawartego w art. 6 § 3 lit. d EKPC prawa oskarżonego do udziału w przesłuchaniu świadków, oraz ukształtowania gwarancji składających się na prawidłową realizację tego prawa w polskim procesie karnym, w świetle standardów rzetelnego procesu. Jest to nader ciekawe zagadnienie, albowiem omawiany przepis Konwencji bywa określany jako refleksja znanej w systemie *common law* instytucji prawa oskarżonego do konfrontacji ze świadkami. Znaczenie omawianej gwarancji, jej treść, zakres przedmiotowy i podmiotowy, zostały doprecyzowane i rozwinięte przez orzecznictwo najważniejszego organu stojącego na straży Konwencji tj. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. W ten sposób powstała uniwersalna doktryna znajdująca zastosowanie zarówno w krajach o systemie *common law* jak i procesy mieszane. Baza orzeczeń zawierających zasady prawidłowej wykładni art. 6 par. 3 lit. d EKPC jest dość obszerna, ale to nie wszystko. Na gruncie tych zagadnień doszło bowiem do opracowania przez ETPC takich kwestii jak: treść zasady kontrydiktoryjności, konieczność pogodzenia praw oskarżonego z prawami ofiar przestępstw, pokrzywdzonych przestępczością seksualną i dzieci, ochrona społeczeństwa przed przestępczością zorganizowaną i terrorystyczną, efektywność wymiaru sprawiedliwości.

Dodatkowym uzasadnieniem perspektywy badawczej niniejszej pracy jest aspekt skuteczności Konwencji jako wiążącej umowy międzynarodowej w polskim porządku prawnym. Prawidłowa realizacja przyjętego zobowiązania do implementacji uregulowań Konwencji na grunt prawa krajowego nie jest celem łatwym do osiągnięcia. Tymczasem poddając się jurysdykcji ETPC, Polska wyraziła zgodę na okresowe badanie zgodności naszego prawa ze standardami rzetelności. Z tego powodu warto podejmować się analiz przyjętych za cel niniejszej pracy, by zapobiegać stwierdzeniom naruszenia przez nasz kraj przepisów Konwencji w orzecznictwie ETPC. Powyższe w pełni uzasadnia kształt niniejszej pracy.

Głównym celem badawczym jest rozstrzygnięcie, czy w polskim procesie karnym prawo zawarte w art. 6 § 3 lit. d EKPC jest prawidłowo realizowane tak w płaszczyźnie

normatywnej, jak i w praktyce stosowania prawa. Podstawowa teza badawcza brzmi: prawo oskarżonego do udziału w przesłuchaniu świadków w polskim procesie karnym zostało ukształtowane jako ważny element standardów rzetelnego procesu. Pomimo to istnieją nadal obszary wymagające dostosowania do standardów strasburskich zarówno w sferze normatywnej, jak i w sferze praktyki stosowania prawa. Osiągnięcie celu badawczego wymagało wyjaśnienia kilku szczegółowych kwestii, tj.: 1) zdekodowanie pojęcia strasburskich standardów rzetelnego procesu karnego oraz rozstrzygnięcie, jakie miejsce w systemie elementów je współtworzących, zapisanych w art. 6 EKPC, zajmuje standard określony w art. 6 § 3 lit. d; (rozdz. 1); 2) wyjaśnienie istoty i zakresu prawa oskarżonego do udziału w przesłuchaniu świadków (rozdz. 2); 3) określenie, jakie są aktualne tendencje orzecznicze ETPC (rozdz. 3); 4) ustalenie, czy przepisy polskie gwarantują w należyтым stopniu rzetelność procesową w sferze zabezpieczenia praw oskarżonego związanych z udziałem w przesłuchaniu świadków oraz wyjaśnienie, jakie problemy pojawiają się w praktyce stosowania prawa (rozdz. 4), przy czym odrębnej analizy dokonano co do świadków o szczególnym statusie prawnym (rozdz. 5). W zakończeniu sformułowano wnioski i określono, w jaki sposób należy zmierzać do rozwiązania dostrzeżonych problemów.

Tytułowe zagadnienie przedstawiono w niniejszej pracy z wykorzystaniem metod: dogmatyczno-prawnej, historycznej i prawnoporównawczej oraz analitycznej.

Katarzyna Szwed